

mere nuanceret, og Jalving kunne have svaret mere end blot »ja« eller »nej« til spørgsmålet, om »Hansens ... objektivitet meget langt hen ad vejen er tøjret og dermed ansvarlig, set fra en faglig historisk synsvinkel.« (s. 13). Mellem det 'virkelige' og det 'mulige' er der et stort gråt felt bestående af det 'sandsynlige'. At videnskaben beskæftiger sig med *Sandheden* som mål, er vel rigtigt nok, men den fremstiller næsten altid kun *det sandsynlige*. Jalving får ikke spurgt til graden af sandsynlighed i Hansens konklusioner, fordi han er lidt for forhippet på at redde Hansen som troværdig og sanddru kildekritiker.

Er overholdelse af de kildekritiske principper overhovedet det eneste kriterium for den gode videnskab, eller er dette også en diskussion af *form*? Historikere har en tendens til kun at ville diskutere indhold. Imidlertid spiller formen en central rolle for viderebringelse af budskabet, hvilket herhjemme er blevet fremført af bl.a. Inga Floto og Bo Elbrønd-Bek. Når Hansen har valgt den fortællende form, hvor han kreativt føjer til den eksisterende viden, kan det da hænge direkte sammen med hans interesse for individets skæbne? Karen Blixen har engang fremført, at det er enhvers pligt at gøre en *sammenhængende* fortælling af sit liv; med een ledetråd at kunne berette sit livs historie, sin skæbne. I tilfældet Jens Munk strikker Thorkild Hansen en fortælling sammen om ydmygelse og hævn, der er Munks ene drivkraft i karrieren til søs. For at etablere denne sammenhæng i skæbnerne må Hansen gribe til en ikke-akademisk form, hvor han kan tillade sig at fylde 'hullerne' uden at give køb på idéen om at beskrive virkelige hændelser. Således er det ikke kun selve historiesynet, der bringer ham i uoverensstemmelse med faghistorikerne, men dette historiesyn byder ham også at vælge en form, der på Parnasset betragtes som usaglig.

Selvom redegørelsen for Hansens kildebrug er interessant, savnes en uddybende diskussion af de teoretiske aspekter, der går ud over »Historisk Teknik«. Jalving har selv valgt en form til sin bog, der gør den indre beslægtet med sit emne. Sproget er suggestivt og farverigt. Frækt lader han i en slags alliance med Hansen den især tidligere i faghistoriske kredse så forkætrede Palle Lauring optræde hele to steder i litteraturlisten, hvor i øvrigt 2. og 3. bind af Ricoeurs »Temps & Récit« af en eller anden grund ikke findes. Bogen er velillustreret med portrætfotos, således at man ved endt læsning ikke alene i kraft af teksten har et kendskab til Thorkild Hansen som historiefortæller, men også et indblik i ham som person, hvilket vel ganske er i Hansens ånd.

Jes Fabricius Møller

OLDTID OG MIDDELALDER

MOGENS HERMAN HANSEN: Demokratiet i Athen. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck. København 1993. 179 s., kr. 168.-.

I foråret 507 f.Kr. forkastede athenerne den aristokratiske styreform og vedtog på Kleisthenes' foranledning at indføre det såkaldte 'demokratia'. Dette faktum betyder, at begrebet »demokrati« i foråret 1994 kan fejre 2500 års jubilæum. I denne anledning har Mogens Herman Hansen, den moderne forsknings ukronede konge over det athenske demokrati, udgivet en bog beregnet for den

legendariske »dannede læser«, der vel formodes at have så megen styr på historiens vigtige årstal, at hun/han i jubilæets tegn går til boghandleren for at holde demokratiet i ære.

I de indledende kapitler skildrer MHH kort og præcist ligheder og forskelle i datidens og vort demokrati-begreb: i begge samfund forstås under »demokrati« såvel et politisk system, nemlig »folkestyre«, som en ideologi, der holder værdier som »lighed« og »frihed« i hævd. Derimod er der f.eks. en væsentlig forskel på, hvem vi i dag regner med til »folket« set i forhold til athenerne. Forfatteren gør dog elegant opmærksom på, at vore dages opfattelse af »folket« ikke er så gammel endda, hvorfor det efter hans mening af denne grund er utilladeligt at forkaste det athenske 'demokratia' som demokrati, således som dette ofte gøres i litteraturen. Desuden har vort moderne efterkrigstidssamfund oplevet udviklinger, der igen peger i den retning, som prægede den athenske opfattelse. Et eksempel er den omfattende indvandring af gæstearbejdere, der i flere europæiske lande, f.eks. Tyskland, selv efter mange års ophold i det pågældende land stadig ikke har politiske rettigheder dér, således som tilfældet netop var for de såkaldte 'metoiker' i Athen.

Med disse – korte – kapitler begrundes MHH udgivelsen af et værk, der på de efterfølgende ca. 130 sider derefter 100% er viet en beskrivelse og diskussion af det athenske demokratis institutioner og virkemåde. Efter en fremlæggelse af kildematerialet, redegøres i separate kapitler for bl.a. »Borgerne«, »Metoikerne«, »Folkeforsamlingen«, »Folkedomstolene« osv. Herved kommer flere forskelle i de to demokratiske styreformers til at stå klart for læseren, således var det et typisk træk i det athenske demokrati, at de fleste af (by-)statens embedsmænd blev valgt ved lodtrækning, hvilket betød, at enhver athensk borger på denne måde kunne komme til at blive indehaver af statens vigtigste embede. Desuden var det f.eks. muligt (omend ikke reglen), at der blev truffet vidtrækkende beslutninger på folkeforsamlingerne alene som følge af en god talers indlæg, dvs. uden et grundigt forberedende sagsarbejde.

Dernæst følger et par diskuterende kapitler, der stiller spørgsmål som »eksisterede der politiske grupper (eller partier) indenfor det athenske demokrati?« (underforstået: således som vi kender det fra vore dages politiske system). I de to sidste kapitler gives et kort rids af det athenske demokratis historie fra dets indførelse i 507 f.Kr. frem til afskaffelsen i 322 f.Kr. Her bliver det klart, at heller ikke det athenske demokrati var en statisk størrelse, men udviklede sig i årenes løb. Dermed slutes kredsen dels til afsnittet om kilderne til det athenske demokrati, hvor MHH gør opmærksom på, at han beskriver perioden mellem 355 og 322, da »Disse 33 år er den eneste periode i Hellas' historie, der er så godt belyst i kilderne, at en rekonstruktion af forfatningen overhovedet er mulig« (s. 22). Dels føres vi tilbage til indledningens diskussion af demokrati-begrebet, hvor MHH så prægnant redegør for, at dette – så selvfølgelig dets indhold tilsyneladende er for os moderne mennesker – er underlagt en stadig forandring som følge af det omgivende samfunds udvikling.

Selv om der er tale om en revideret udgave af samme forfatters indlæg i Rudi Thomsen (ed): *Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn*, 1986, er det dejligt endnu en gang at se, at en dansk, internationalt anerkendt forsker tager »folkeoplysningens sag« alvorligt. Denne er nemlig et væsentligt grundlag for vort demokratis virkemåde. Men det er en anden historie . . .

Gurli Jacobsen